

Regeringen
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66)

Dnr U2020/06271

Regeringen har begärt Skolverkets yttrande över betänkandet Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66)

Sammanfattning

Skolverket delar i allt väsentligt den problembild som utredningen beskriver. Sfi-utbildning är ofta föremål för diskussioner när det gäller tillgång till utbildningsinsatser, hur utbildningen organiseras, vilka kvalitetsfaktorer som präglar utbildningen samt vilka resultat som uppnås inom sfi-utbildning. Målgrupperna för sfi-utbildning kan variera kraftigt när det gäller tidigare utbildningsbakgrund och vilka behov de enskilda individerna har i förhållande till samhälls- och arbetsliv.

Utredningen har lämnat flera förslag på lösningar som kan komma att gagna sfi-verksamheten. Skolverket vill framhålla att även i de fall myndigheten tillstyrkt eller avstyrkt med reservation finns det anledning att fortsatt beakta delar av dessa lösningar. Som utredningen beskrivit har ett antal tidigare utredningar på området inneburit vissa kvalitetshöjande lösningar, men att det fanns anledning att ta ett större helhetsgrepp i syfte att ytterligare kvalitetssäkra verksamheten.

Utredaren lämnar flera förslag som antingen är specifikt kostnadsberäknade eller bedöms kunna genomföras inom respektive myndighetsanslag. Skolverket har noterat att flera av de förslag som utredningen lämnar kan komma att kräva ett

utökat anslag. Det kan tillkomma förslag på ytterligare insatser och alternativ som idag inte är kostnadsberäknade eller ryms inom nuvarande anslag. Skolverket menar att utan en utvecklad strategi med tillhörande styrmedel för kompletterande åtgärder kommer inte de beskrivna förslagen att kunna genomföras i tillräcklig omfattning. Skolverket har i detta yttrande specifikt avstyrkt två förslag som avser Skolverkets ökade kostnader om 80,45 mnkr under åren 2022 - 2023.

Nedan följer en sammanfattning i punktform av Skolverkets ställningstaganden.

Skolverket **tillstyrker**

- förslaget om förändringar i Statistiska centralbyråns nationella räkenskapssammandrag
- förslaget om förändringar i Skolverkets insamling och redovisning av statistik
- förslaget att Skolverket ska säkerställa att pedagogisk personal i sfi och komvux alltid ingår den samlade information om pedagogisk personal som sammanställs
- förslaget att analysera likvärdig betygssättning i sfi
- förslaget att ett kommunalt språkansvar, KSA ska införas
- förslaget om rätten att studera i annan kommun
- förslaget att den individuella studieplanen för sfi ska innehålla en individuell progressionsplanering
- förslaget att Skolverkets uppdrag att genomföra fortbildningsinsatser för att förbättra kvaliteten inom studie- och yrkesvägledningen bör förlängas och utökas
- förslaget att regelbunden direktkontakt med lärare ska omfatta även komvux på grundläggande och gymnasial nivå
- förslaget att högskolepoänggivande kurser ska utvecklas
- förslaget om framtagning av material för bedömning och undervisning för verksamhet inom sfi enligt Skolverkets stöd "Bygga svenska"
- förslaget om riktade insatser som undervisning av elever inom komvux med svenska som andraspråk
- förslaget om plan för höjda behörighetskrav för sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå
- förslaget gällande profilering av ämnesstudierna i svenska som andraspråk inom ämneslärarutbildningen

Skolverket **tillstyrker med reservation**

- förslaget om avbrott i sfi
- förslaget att ta fram ett kompletterande stödmaterial som beskriver hur ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete skulle kunna se ut
- bedömningen att det bör göras en juridisk utredning för att klargöra vilka uppgifter som är möjliga för Skolverket att samla in och redovisa i den

nationella statistiken när det gäller externa anordnare av utbildning inom entreprenaden i komvux

- förslaget att Skolverket även fortsättningsvis ska följa upp elevers avbrott i den årliga statistikredovisningen på nationell nivå
- förslaget att Skolverket ska kartlägga vilka stödinsatser huvudmännen behöver för att förbättra sin avbrottsshantering som en del i det systematiska kvalitetsarbetet
- förslaget att en KSA-funktion inrättas i kommunen
- förslaget att det införs en tidsbegränsad rätt till sfi
- förslaget om distansundervisning i sfi
- förslaget om obligatorisk kartläggning för bedömning av elevens kunskaper
- grundläggande nivå bör innehålla en individuell progressionsplanering, IPP
- förslaget att den individuella studieplanen överlämnas till mottagande skolenhet
- förslaget om fastställd kurstid och verksamhetspoäng i sfi
- förslaget att det införs en tidsbegränsad rätt till sfi
- förslaget om kurskoder inom distansundervisning i sfi
- förslaget om Skolverkets insatser när det gäller individers väg från nyanländ till etablerad

Skolverket **avstyrker**

- förslaget att myndigheten tillsammans med Upphandlingsmyndigheten ska ta fram ett stödmaterial för offentlig upphandling
- förslaget att myndigheten ska ges ett uppdrag att ta fram allmänna råd för systematiskt kvalitetsarbete
- förslaget avseende finansiering för myndighetens ökade kostnader om 80,45 mnkr under åren 2022 - 2023
- förslaget att utveckla ytterligare ett skolutvecklingsprogram
- förslaget att ändringarna i skollagen och förordningen om vuxenutbildning ska träda i kraft den 1 januari 2022. Skolverket anser att ikraftträdandet kan flyttas fram 6 månader.

Skolverket **delar inte utredningens bedömning**

- att det ska finnas en skillnad på kvinnor och män när det gäller validering.

Skolverket **delar utredningens bedömning**

- att den individuella studieplanen även för elever i kombinationsutbildningar med svenska som andraspråk på grundläggande nivå bör innehålla en individuell progressionsplanering (IPP).

Skolverkets synpunkter

5.9 Utredningens förslag

Skolverket avstyrker förslaget att myndigheten tillsammans med Upphandlingsmyndigheten ska ta fram ett stödmaterial för offentlig upphandling på vuxenutbildningens område.

Skolverket instämmer i utredningens bedömning att det behövs mer beställarkompetens gällande kvalitet inom skolverksamheter i upphandlingsarbetet i kommunerna. En grundläggande förutsättning för kvalitet och kvalitetsarbete är bland annat att det finns tillräckliga ekonomiska ramar för kvalitetsarbete, lärartäthet mm, och dessa ramar bestäms redan innan upphandlingen. Skolverket bedömer att uppdraget inte primärt faller inom myndighetens uppdrag men kan bistå en annan myndighet i arbetet med frågan.

Vidare avstyrker Skolverket förslaget att myndigheten ska ges ett uppdrag att ta fram allmänna råd för systematiskt kvalitetsarbete med fokus på kommunal vuxenutbildning. Skolverket har allmänna råd för systematiskt kvalitetsarbete som riktar sig till hela skolväsendet.

Däremot skulle det kunna bli aktuellt att ta fram ett kompletterande stödmaterial som beskriver hur ett välfungerande systematiskt kvalitetsarbete skulle kunna se ut inom kommunal vuxenutbildning och vilka parametrar som kan vara intressanta vid en sådan analys.

5.11.1 Förändringar i Statistiska centralbyråns nationella räkenskapssammandrag

Skolverket tillstyrker och bistår gärna SCB i arbetet att utveckla räkenskapssammandraget.

5.11.2 Förändringar i Skolverkets insamling och redovisning av statistik

Skolverket tillstyrker och har redan planer på att i kommande statistikuppföljningar kunna redovisa uppgifter om antal elever efter kön och utrikes födda på kommunnivå.

5.11.3 Skolenheter för anordnare inom entreprenad

Skolverket delar bedömningen att det bör göras en juridisk utredning för att klargöra vilka uppgifter som är möjliga för Skolverket att samla in och redovisa i den nationella statistiken när det gäller externa anordnare av utbildning inom entreprenaden i komvux. Skolverket delar dock inte bedömningen att myndigheten i sin insamling av organisationsnummer för externa anordnare bör

kunna koppla anordnares lokala adresser till det aktuella organisationsnumret och därigenom samla in relevanta uppgifter.

Enligt Skolverket finns det i dagsläget inte någon rättslig reglering som ålägger en extern anordnare av utbildning inom entreprenaden i komvux en sådan uppgiftsskyldighet. Detta behöver övervägas i samband med uppdraget att digitalisera de nationella proven eftersom anordnarna behöver förse Skolverket med information om sin verksamhet för att de digitala proven ska kunna distribueras effektivt och rättssäkert.

Skolverket vill även påpeka att det på s.161 felaktigt anges att Skolverkets möjligheter att *samla in* uppgifter från fristående huvudmän på skolenhetsnivå är begränsad med anledning av att SCB har reviderat sin sekretesspolicy. Förändringen innebär att Skolverkets möjligheter att *publicera* uppgifter begränsas.

5.11.4 Pedagogisk personal i sfi och komvux

Som ansvarig för Sveriges officiella statistik om skolväsende och barnomsorg samlar Skolverket in årlig statistik om pedagogisk personal i sfi och övrig komvux. Statistiken presenteras på Skolverkets webbplats i tabeller, men även i PM som översiktligt beskriver statistiken om pedagogisk personal för samtliga skolformer inklusive sfi och övrig komvux.

Som framgår i utredningen publicerar Skolverket årlig statistik om antal studie- och yrkesvägledare i komvux på riks- och kommunnivå. Skolverket tillstyrker utredningens förslag om att redovisa andelen studie- och yrkesvägledare med studie- och yrkesvägledarutbildning även på kommunal nivå. Idag redovisas detta enbart på riksnivå.

Skolverket publicerar återkommande prognoser över behovet av olika lärarkategorier, däribland lärare inom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare. Som utredningen påpekar finns det i arbetet med dessa utmaningar att närmare skatta behovet av sfi-lärare¹. Skolverket arbetar här inför varje ny prognos med att där det är möjligt utveckla prognosmodellen.

5.11.5 Likvärdig betygssättning i sfi

Skolverket tillstyrker uppdraget att analysera likvärdig betygssättning i sfi samt att undersöka hur de nationella proven genomförs.

Frågan om likvärdig betygssättning i sfi genom att följa upp hur resultat på nationella prov i sfi korrelerar med elevens slutliga betyg i aktuell kurs är inte enbart en fråga om betygssättning. Det handlar om att proven genomförs enligt instruktioner och hur eleverna förbereds inför proven, förutom det som nämns i

¹ Se t.ex. s. 70f och 105f i Skolverkets Lärarprognos 2019.

utredningen om att det finns frågor om vissa prov genomförs/ används flera gånger och att inrapporteringen haltar. Skolverket menar att det vore önskvärt att analysera likvärdigheten även för svenska som andraspråk inom kommunal vuxenutbildning.

Skolverket har erfart att likvärdig betygsättning är ett problem för hela skolsystemet och något som behöver analyseras på fler nivåer än att jämföra resultat på de nationella proven och elevers slutliga betyg. Ansvaret för bristande nationell likvärdighet vid betygssättning ligger dock på systemnivå och kan därför inte tillskrivas skolorna eller lärarkollektivet. Analyser av, och förslag på, hur de nationella proven kan genomföras på ett rättssäkert sätt blir viktiga i detta sammanhang.

Problemen med bristande likvärdighet i betygssättningen är väl kända och har varit föremål för många olika insatser från Skolverket.

Skolverket är medveten om att hantering och genomförande av nationella prov i sfi är en komplex uppgift för huvudmännen och skolorna. I utredningen nämns att det finns stor osäkerhet kring hantering och genomförande samt om elever gör samma prov flera gånger och hur inrapporteringen görs.

För att nå en markant ökad likvärdighet i betygssättningen krävs mer grundläggande systemförändringar i betygssystemet och analyser av hur proven hanteras och genomförs vid sfi.

5.11.6 Avbrott i sfi

Skolverket tillstyrker med följande reservation.

I dagsläget har Skolverket tillgång till statistik över antal elever som avbrutit kurs, men myndigheten har inga uppgifter om orsaken till avbrott. Detta försvårar möjligheterna för Skolverket att kartlägga vilka stödinsatser huvudmännen behöver för att förbättra sin avbrottsshantering.

5.11.7 Distansundervisning i sfi

Skolverket tillstyrker förslaget med reservation.

Att ta fram separata kurskoder för distansundervisning enbart för sfi-utbildning på heldistans blir ett avsteg från annan likvärdig utbildning inom skolformen. Sfi skiljer sig dock från de övriga delarna inom skolformen genom regleringen av den garanterade undervisningstiden.

Generellt räknas distansutbildning som en form av flexibel utbildning och en elev kan röra sig mellan olika studieformer under samma kurs. Skolverket gör bedömningen att användningen av olika flexibla och blandade studieformer

sannolikt kommer att öka framöver - en utveckling som dessutom den nuvarande pandemin påskyndat.

En utformning enligt detta förslag skulle innebära att det endast avser de elever som läser kurser på heldistans. Det kan också innebära att en elev som gör förändringar när det gäller hur eleven studerar kan komma att få olika kurskoder och därmed två olika betyg för samma kurs. Vad händer således om en elev gör en förändring i sin studieform under pågående kurs?

6.3 Förslag om KSA (Kommunalt språkansvar)

Skolverket tillstyrker förslaget.

Utredningen har beskrivit hur vuxenutbildningen i olika kommuner skiljer sig åt när det gäller organisation. Med de skillnader som förekommer mellan olika kommuner kan det vara viktigt att säkerställa att det kommunala språkansvaret regleras samt hur och när uppföljning av funktionens uppdrag görs för att säkerställa att den fyller sin funktion. Det är viktigt att beakta att denna funktion är tydlig för samtliga aktörer inom vuxenutbildningen, såväl inom egenregi som eventuellt upphandlad sfi-verksamhet.

6.3.1 En KSA-funktion ska inrättas

Skolverket tillstyrker med följande reservation.

Skolverket bedömer att det är viktigt att säkerställa att den föreslagna KSA-funktionen för att fylla sitt syfte ges tillgång till den information som behövs från samtliga involverade aktörer. Myndigheten har erfarenhet av behovet av ett fungerande gemensamt system för informationsutbyte inom och mellan kommuner och myndigheter ökar. Viktigt att säkerställa att funktionen inte enbart blir ett extra led i kedjan.

Skolverket har svårt att bedöma förslaget om inrättandet av KSA-funktionen och de juridiska förutsättningarna för en sådan funktion, då utredningen inte lämnat något förslag motsvarande förordning (2006:39) om register och dokumentation vid fullgörandet av kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar som reglerar kommunernas aktivitetsansvar för ungdomar som inte fullgjort gymnasieskolan.

Skolverket ser att om man väljer att gå vidare med detta förslag skulle med fördel även vissa delar kunna utökas till att också avse komvux på grundläggande nivå och som särskild utbildning på grundläggande nivå. Kommunen har idag även ett ansvar för att aktivt verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå eller i särskild utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning.

En god kompetens på många områden är nödvändig om KSA-funktionen ska kunna fungera optimalt. Funktionens uppdrag är stort, brett och komplext. Ett väl

fungerande samarbete mellan Arbetsförmedlingen, kommunens Integrationsenhet (eller liknande) samt utbildningsanordnaren för Komvux innehåller stora delar av det som är tänkt inom KSA funktionen. Det är alltså en stor och bred kompetens i det samarbetet som nu ska in i en funktion.

Även om den befintliga KAA (kommunalt aktivitetsansvar) finns i kommunerna så är det ändå en stor skillnad på både hur man har organiserat funktionen i kommunen och hur funktionen används och det beror i sin tur på vilken kompetens den personen (det är ofta en person som innehar funktionen) har.

6.3.2 Det ska finnas en handlingsplan för KSA-arbetet

Skolverket tillstyrker förslaget.

Tydliga mål för handlingsplanen behöver skapas och vara kända för individen. Ansvarsfördelning där individen förstår varför och kommunen hjälper till med ett uppföljningssystem som fungerar skapar bättre dynamik mellan olika myndigheter och individen. Samordning skapar också en likvärdighet och kan bidra till att uppnå målen med handlingsplanen.

6.4 Rätten att studera sfi i annan kommun

Skolverket tillstyrker förslaget.

6.5 Tidsbegränsad rätt till sfi

Skolverket tillstyrker med följande reservation.

Skolverket instämmer med utredningen att en individ bör få behålla tiden i utbildningen om eleven har arbete eller annan sysselsättning. En deltagare, särskilt inom etableringen, kan vara i behov av andra insatser som t ex praktik eller annan yrkesförberedande insats. Dessa insatser kan ge en viktig inblick i den svenska arbetsmarknaden och ett motiverande mål för studierna, samt att eventuella kompletterande studier kan förkortas även om just individens kalendertid inom sfi förlängs. Det kan tilläggas att det inom många yrken genomförs ett arbetsprov och utvärdering av yrkeskunskaperna inom ramen för snabbspåret,

Det finns en risk att olika kommuner kommer göra olika bedömningar av vad som är giltiga skäl för förlängning. Skolverket instämmer i utredningens förslag att sfi bör bli en mer sammanhållen utbildning under en tidsperiod för att därmed eventuellt kunna förkorta studietiden. Skolverket förutsätter att förslaget avser år i utbildning snarare än kalenderår. Även om det finns en möjlighet att prövas mot sfi-kraven, vilka förutsättningar får de elever som inte har kunnat delta i undervisningen att klara av en sådan prövning?

7.4 Utredningens förslag och bedömningar om studie- och yrkesvägledning och individuell studieplan

Obligatorisk kartläggning för bedömning av elevens kunskaper

Skolverket tillstyrker med följande reservation.

Skolverket har tagit fram ett kartläggningsmaterial som utredningen menar skulle öka både likvärdigheten och kvaliteten och även öka genomströmningen om det blev obligatoriskt att använda för elever som börjar sfi för första gången. Kartläggningen utgör ett underlag för elevens utbildning och undervisning.

Redan genomförda kartläggningar som har gjorts av till exempel Arbetsförmedlingen ska beaktas. För närvarande krävs ett samtycke av den berörda personen för att dela information mellan AF, Integration/ kommun och utbildningsanordnare.

Individuell progressionsplanering

Skolverket tillstyrker förslaget.

Den individuella studieplanen har i flera kommuner redan kompletterats med någon form av bilaga som synliggör elevens progression.

Skolverket delar utredningens bedömning att den individuella studieplanen bör, även för elever i kombinationsutbildningar med svenska som andraspråk på grundläggande nivå, innehålla en individuell progressionsplanering. Skolverket vill ändå kommentera att om ett system med IPP införs kan det bli aktuellt även för andra delar av den kommunala vuxenutbildningen. Elever har möjlighet att delta i utbildning inom andra skolformer eller delar av den kommunala vuxenutbildningen. Att inrätta denna funktion endast för de målgrupper som läser inom en specifik del av vuxenutbildningen kan bli svårt att hantera.

Skolverket tillstyrker förslaget att när en elev i utbildning i svenska för invandrare påbörjar utbildning hos ny huvudman ska den individuella studieplanen överlämnas till den mottagande skolenheten.

Skolverket reserverar sig mot att utredningen inte i tillräckligt stor omfattning tagit hänsyn till om eller hur kommunernas administrativa system möjliggör sådan överlämning. Skolverket har erfarenhet att detta till exempel i storstadsregioner med stor omflyttning av elever mellan kommunerna kan bli svårt. Kommunerna kan i egenskap av huvudman ha upphandlat eller skrivit avtal med flera utbildningsleverantörer och GDPR-lagen behöver beaktas. Ansvarsfrågan behöver tydliggöras när det gäller att säkerställa att ISP följer eleven.

Skolverket tillstyrker den del av förslaget som avser Skolverkets uppdrag att genomföra fortbildningsinsatser för att förbättra kvaliteten inom studie- och

yrkesvägledningen. Uppdraget bör förlängas och utökas för att möta de stora behov som finns i kommunal vuxenutbildning.

8.1 Förslag om fastställd kurstid och verksamhetspoäng i sfi

Skolverket tillstyrker med följande reservation.

Skolverket tillstyrker förslaget om att införa verksamhetspoäng på kurser och studievägar inom sfi liksom förslaget att myndigheten ska besluta om garanterad undervisningstid.

Däremot reserverar sig Skolverket mot den föreslagna översättningen av verksamhetspoäng och timmar. Att tilldela en kurs ett antal verksamhetspoäng är i sig inte problematiskt. Inom kommunal vuxenutbildning ska verksamhetspoängen spegla omfattningen av en kurs i förhållande till dess innehåll. I övriga delar av den kommunala vuxenutbildningen är inte kurser omräknade i undervisningstimmar. Efter kartläggning och bedömning av elevens behov och förutsättningar ska en elevs studietid beräknas individuellt.

Skolverket stödjer utredningens förslag att en garanterad undervisningstid ska kunna beräknas för elever inom sfi-utbildning. Förslaget syftar till att stärka de enskilda individernas möjlighet att tillägna sig språkliga kunskaper vilket oftast är en förutsättning för att gå vidare med utbildningsinsatser eller kunskaper som krävs för ett samhälls- eller arbetsliv.

Skolverket instämmer i utredningens resonemang om SCB's beräkningar av årskostnader för en sfi-elev. Med anledning av att denna beräkning ofta ligger till grund för många kommuners ekonomiska beslut och prioriteringar kan felaktigheter eller otydligheter i denna beräkning få stora konsekvenser, inte minst för den enskilde individen och likvärdigheten i stort.

9.7 Utredningens förslag om distansundervisning

Skolverket tillstyrker med följande reservation.

Utgångspunkten för utbildningen inom komvux ska vara elevens behov och förutsättningar. Skolverket anser att detta förslag innebär ett förtydligande av gällande rätt snarare än en förstärkt rättighet för eleverna att få utbildningen utformad efter deras behov. En särreglering för sfi på detta sätt kan enligt Skolverkets mening bidra till att förtydliga kommunens ansvar för att erbjuda alla elever en utbildning som är anpassad efter elevens förutsättningar. Denna rättighet är förstärkt för elever inom sfi.

Distansundervisning i komvux på grundläggande och gymnasial nivå

Skolverket tillstyrker förslaget att regelbunden direktkontakt med lärare ska omfatta även komvux på grundläggande och gymnasial nivå.

Skolverket avstår från att kommentera utredningens förslag avseende uppdrag till Skolinspektionens att göra en kvalitetsgranskning av distansutbildning i sfi då förslaget berör annan myndighet.

10.7 Förslag och bedömningar

Validering av kvinnors kompetenser

Skolverket delar inte utredningens bedömning att det ska finnas en skillnad mellan kvinnor och män i det här fallet. Generellt behöver validering av informell kompetens hos nyanlända men även för övriga vuxna i behov av validering utvecklas.

Meningsfulla och framåsyftande aktiviteter för kortutbildade utanför reguljär arbetsmarknad och reguljär utbildning

Skolverket avstår från att kommentera då förslaget berör annan myndighet.

En individualiserad etableringstid för nyanlända

Skolverket delar utredarens bedömning men avstår från att kommentera vilken myndighet som regeringen bedömer är bäst lämpad att utreda hur etableringstiden skulle kunna individualiseras för att bättre anpassas efter individers olika behov, inte minst kortutbildade kvinnor. Även studieekonomiska förutsättningar i anslutning till etableringstiden bör ses över.

Individens väg från nyanländ till etablerad

Utredningen har föreslagit att Arbetsförmedlingen, Skolverket och Sveriges kommuner och regioner ska följa upp de insatser av olika slag som de utrikes födda kvinnorna och männen i målgruppen tar del av ur ett individperspektiv; Arbetsförmedlingens etableringsinsatser, utbildning inom kommunal vuxenutbildning och andra aktiviteter på vägen mot etablering i samhälls- och arbetsliv. Syftet med en sådan uppföljning är att berörda parter ska få ökad kunskap om målgruppens upplevelser och därigenom kunna utveckla och anpassa verksamheten.

Skolverket tillstyrker den del av förslaget som berör Skolverket. Skolverket avstår från att kommentera de förslag som berör annan myndighet.

11.4.2 Högskolepoänggivande kurser ska utvecklas

Skolverket tillstyrker förslaget. Emellertid har Skolverket några kommentarer och ser behov av ytterligare förtydliganden i följande frågor.

Utredaren föreslår att statlig ersättning till kommunen ska utgå för deltagande i kurserna och att ändamålsenlig ersättning ska utgå inom ramen för nuvarande system. Skolverket vill här tillägga att myndigheten förutsätter att även rektorer

och lärare hos entreprenadstyrda utbildningsanordnare ges möjlighet att ta del av insatsen respektive ersättningen.

Av utredningen framgår att 192 lärare utan legitimation (55+80+57, utan pedagogisk högskoleexamen) har minst 30 hp i svenska som andraspråk och skulle kunna studera t. ex. KPU för att få lärarexamen och legitimation för SFI-undervisning eller svenska som andraspråk på grundläggande eller gymnasial nivå. Ett av de nuvarande antagningskraven till KPU är att det finns minst 90 högskolepoäng i ett undervisningsämne sedan tidigare, men det framgår inte huruvida detta kommer att vara ett krav även för denna särskilda variant; alltså om lärarna utöver sina 30 hp i svenska som andraspråk även ska ha 90 hp i ett annat undervisningsämne för att kunna antas till utbildningen.

Skolverket menar även att kompetensutvecklande kurser är en viktig insats för de lärare som har fått behörighet inom SFI genom att komplettera sin legitimation som lärare. Dessa lärare kan ha 30 hp svenska som andraspråk samt en lärarexamen i ett annat undervisningsämne än språk, inriktad mot yngre elever i grundskolan. De kan således helt sakna språkidaktik eller relevant pedagogik för vuxna. Att erbjuda kurser i till exempel språkutvecklande arbete eller kartläggning och bedömning specifikt för SFI kan därför bidra till ökad kvalitet i undervisningen.

Skolverket ser positivt på möjligheten till en förlängd visstidsanställning för sfi-lärare som studerar högskolepoänggivande kurser i bland annat svenska som andraspråk. Skolverket instämmer även i att målet på lång sikt även fortsättningsvis bör vara att samtliga lärare i sfi ska vara legitimerade och behöriga. Skolverket instämmer med utredningen att möjligheten till en förlängd visstidsanställning bara bör finnas tillfälligt under en period.

11.4.3 Material för bedömning och undervisning tas fram: Bygga svenska vux

Skolverket tillstyrker förslaget.

Skolverket vill dock komplettera med att det finns en efterfrågan hos en del huvudmän som myndigheten samarbetar med inom riktade insatser för nyanlända att få tillgång till ett material liknade *Bygga svenska*, men det behöver vara anpassat till vux. Det skulle även kunna underlätta progressionen mellan gymnasiets introduktionsprogram och vuxenutbildningen.

Även om stödmaterial är välkomna och viktiga bör man vara medveten om eventuella risker med dessa. En prioritering för huvudmän bör vara att tillse att den stora andelen utbildade lärare som arbetar inom sfi erhåller lärarlegitimation. Andelen icke legitimerade lärare kan bidra till behovet av mer stödmaterial.

11.4.4 Generella och riktade insatser ska utvecklas

Generell insats – ett nionde skolutvecklingsprogram utformas

Skolverket avstyrker förslaget att ytterligare ett skolutvecklingsprogram behöver utformas. Insatser som rör ökad kvalitet i undervisning för avsedd målgrupp kan inrymmas i nuvarande program.

Riktade insatser för undervisning av elever med svenska som andraspråk inom komvux utformas

Skolverket tillstyrker förslaget.

Skolverket vill peka på en del av förslaget som inte längre är aktuellt. Av utredningen framgår följande: ”Inom uppdraget kan sedan 2018 maximalt 5 miljoner kronor årligen avsättas till riktade insatser för kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.” s. 391”. Denna uppgift stämmer inte längre, eftersom det maximala taket på 5 miljoner inte finns kvar.

Skolverket vill påpeka att det hos huvudmän som Skolverket har samarbetat med inom riktade insatser för nyanlända finns en vinst med att alla skolformer finns med för att få den röda tråden och ett helhetstänk hos kommuner. Vårdnadshavare till barnen finns på Sfi. Skolverket ser därför att vuxenutbildningen även fortsättningsvis ingår i regeringsuppdraget om riktade insatser för nyanlända.

Skolverket menar att dessa undervisningsinsatser inte bör lyftas ur regeringsuppdraget som myndigheten har kring nyanlända. Det kan leda till mindre samverkan mellan en huvudmans olika verksamheter och bidra till mindre insyn och ansvarstagande för sitt huvudmannaskap då de regionala konstellationerna får ansvaret. Skolverket ställer sig frågande till om de redan upparbetade regionala konstellationerna som har huvudmän är de som har störst behov av dessa riktade insatser. Vad händer med de huvudmän som inte ingår i en regional konstellation eller har andra svårigheter och som skulle behöva riktade insatser inom området? Vem stödjer då dessa kommuner respektive huvudmän?

11.6.3 Plan för höjda behörighetskrav för sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå

Skolverket tillstyrker förslaget.

Skolverket kan vara en lämplig aktör när det gäller ett kommande regeringsuppdrag.

Sfi och svenska som andraspråk är en förutsättning för att nyanlända ska kunna etablera sig i Sverige och kunna studera, jobba och delta i samhället. 30 högskolepoäng rymmer inte den ämnesbredd i fråga om andraspråksinläring, tvärspråkliga perspektiv på svenskan och utveckling av lärarens egen färdighet i

svenska språket som krävs för att undervisningen ska hålla hög kvalitet. Det kan också vara fördelaktigt för elevernas progressionsplanering att lärare inom sfi även har ämneskompetens tillräcklig för de efterföljande kurserna i svenska som andraspråk.

Skolverket vill även peka på att det är viktigt att den validering som föreslås blir effektiv för de som prövas. Det får inte uppstå ”luckor” innan eventuella kompletterande studier, där den som prövas fått validera vissa delar i den inledande studieperioden, men ändå inte kan gå vidare till kommande studieperiod förrän övriga ingående kurser under terminen i den inledande studieperioden avslutats.

11.6.4 Profilerings av ämnesstudierna i svenska som andraspråk inom ämneslärarutbildningen

Skolverket tillstyrker förslaget.

Skolverket vill framhålla att detta är ett relevant förslag, då vuxenpedagogik saknas i övrigt inom ämneslärarutbildningen. Särskilt viktig är möjligheten att göra sin VFU inom komvux, då den didaktiska kompetensen som krävs skiljer sig från den som krävs inom grundskolans årskurser 7–9 och gymnasieskolan. En sådan erfarenhet från utbildningen kan också vara en merit på arbetsmarknaden för den lärare som önskar arbeta specifikt med vuxnas lärande.

11.8.1 En övergripande ambitionshöjning behövs

Skolverket är positivt inställt till forskningsspridning och det framgår av myndighetens instruktion 7 § att Skolverket ska sprida aktuella forskningsresultat. Myndigheten utvecklar sina informationskanaler kontinuerligt och verkar för att synliggöra vuxenutbildningen på myndighetens webbplats.

11.8.2 Vetenskapsrådet ska utlysa medel till en forskarskola

Skolverket avstår att kommentera då förslaget berör annan myndighet.

11.8.3 Skolforskningsinstitutet ska göra särskilda utlysningar för forskning om vuxnas lärande

Skolverket avstår från att kommentera då förslaget berör annan myndighet.

12 Konsekvenser

Skolverket avstyrker de delar av förslaget som avser Skolverkets ökade kostnader om 80,45 mnkr under åren 2022 - 2023. Utredningen har bedömt att det finns möjligheter att överföra medel, 66 mnkr, från statsbidraget för satsningen på regional yrkesinriktad utbildning. Skolverket anser att den möjligheten inte längre

är aktuell eftersom de senaste ansökningarna för regionalt yrkesvux har varit översökta och att urval därför har gjorts.

Utredningen har även föreslagit att 14,45 mnkr ska tas inom ramen för resurser avsatta för insatser inom uppdraget om Samverkan för skola respektive uppdraget att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Skolverket har redan planerat insatser inom ramen för dessa uppdrag vilket innebär att medel inte kan överföras till andra insatser.

För övrigt föreslås att Skolverket ska få även andra nya uppgifter och att kostnaderna ska betraktas som förvaltningskostnader. Förvaltningsanslagets intention är att det ska finansiera hela myndighetens verksamhet och de föreslagna ökade medlen bör därför tillföras Skolverkets förvaltningsanslag.

13 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Skolverket avstyrker förslaget.

Utifrån de förutsättningar som gäller i kommunerna under den pågående pandemin med ansträngda organisationer och ekonomi anser Skolverket att införandet med fördel kan skjutas upp ett halvår. Detta gäller särskilt med hänsyn till att Skolverket i dagsläget inte kan bedöma vad KSA-funktionen innebär i reell organisation och arbetsinsats för kommunerna. Då detta inte är beskrivet i författningstext är det svårt att bedöma vilken organisation som kommunerna behöver ha på plats den 1 juli 2022 för att leva upp till författningarna.

På Skolverkets vägnar

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Eva Nordlund
Senior rådgivare

I ärendets slutliga handläggning har även avdelningschefen Anna Westerholm, chefsjuristen Eva Westberg, enhetschefen Jan Rehnstam, juristen Lisa Ahlström, undervisningsrådet Riikka Tilja samt undervisningsrådet Geoff Erics deltagit.